

PAPER DETAILS

TITLE: HITITLERDE VELIAHT BELİRLEME BİÇİMLERİ: EVLAT EDİNME VE İÇ GÜVEY

AUTHORS: Fatma ISLAM

PAGES: 1476-1486

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1965038>

HİTİTLERDE EVLAT EDİNME VE İÇ GÜVEYLİK

Araştırma Makalesi / Research Article

İslam, F. (2021). Hititlerde Evlat Edinme ve İç Güveylik.
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, 11(3),
1476-1486.
<https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.993088>.

Geliş Tarihi: 08.09.2021
Kabul Tarihi: 25.09.2021
E-ISSN: 2149-3871

Fatma İSLAM
Ankara Üniversitesi, DTCF Tarih Anabilim Dalı
fatmaislm@gmail.com
ORCID No: 0000-0002-1703-2960

ÖZ

Çağdaş pek çok devlette olduğu gibi Hitit devletinde de, taht mücadeleleri neredeyse her devirde görülmekte olup, mücadelelerin iç dinamikleri geleneksel toplumların tümünde olduğu gibi otoritesini kan bağı ve geleneklerden alan kraliyet ailesi içerisindeki siyasal ve bürokratik etkinliklere bağlıdır. Bu türlü toplumlarda sıra dışı durumlar söz konusu olmadığı sürece tahta geçmede en önemli dinamik aile ve akrabalık ilişkilerinin algılanışındır. Hitit devletinde de şimdiye dek tespit edilebilen tüm mücadeleler, istisnasız kraliyet ailesi içerisindeki akrabalık dinamikleri neticesinde meydana gelmiştir. Ancak Hititlerde akrabalık gibi toplumsal bir takım algıları anlayabilmek açısından yazılı belgelerin Yakın Doğu’ya ait benzer örneklerin ele alınması neticesinde Hitit tahtında veraset hakkı olan aile bireylerinden evlat edinilmiş çocuklar ve içgüveylere dair bir inceleme yapabilmek mümkün olmaktadır. Konuya giriş niteliğinde yapılan bu çalışma neticesinde ise iç güvey olarak ya da evlatlık olarak hane halkı içerisine dâhil edilen bireylerin yasal olarak diğer aile bireyleri ile aynı ya da benzer haklara sahip oldukları ve geleneksel olarak Hitit tahtında hak iddia edebildikleri görülebilir.

Anahtar Kelimeler: Hititler, Evlat Edinme, İç Güvey, Antiyant-, Veliaht.

ADOPTION AND INTERNAL GROOM IN HITTITES

ABSTRACT

As it is in many contemporary states, the struggle for kingship can be seen in almost every period in the Hittite Kingdom. These struggles occur depending upon the internal dynamics of the political and bureaucratic activities within the royal family, which derives its authority from blood ties and traditions, as in all traditional communities. As long as there are no extraordinary situations in such traditional communities, one of the most significant dynamics in ascending the throne is the perception of family and kinship relations. The reason for all of the struggles that detected in the Hittite state is, without exception, are the kinship dynamics within the royal family. It is known that written documents belonged to Hittites do not provide as rich data as in other regions of the Ancient Near East for scholars to understand some social perceptions such as kinship among the Hittites. As a result of the limited data available and the consideration of similar examples from the Near East, it is possible to examine the adopted children and in-laws from family members who have the right of succession to the Hittite throne. As a result of this examination, it can be seen that the individuals included in the household as an in-law or adopted son have the same or similar rights as other family members and can traditionally claim the Hittite throne.

Keywords: Hittites, Adoption, Antiyant-, Son-in-Law, Successor.

GİRİŞ

Hitit toplumu, tüm Eski Yakın Doğulu toplumlarda olduğu gibi, ataerkil özellikler gösteren geleneksel bir toplumdur. Ataerkil bir toplum olarak, hane, miras ve krallık, gibi toplumun önemli yapı taşlarında erkek evlatların ailenin ve mirasın devamı için önemli oldukları görülür. (Yiğit, 2003, s. 142). Hatti ülkesinde genel olarak mirasın ve iktidarın babadan oğla geçtiği bir sistemin varlığı bilinse de kimi özel durumlarda evlat edinme ve iç güvey alma gibi bir takım farklı düzenlemelerin de yer aldığı bilinmektedir.³⁴

Tarım ve hayvancılık merkezli bir ekonomik yapıya sahip Hititlerde aile, üretimin ve tüketimin devamı için önemli yapı taşlarından biri ve aynı zamanda yerleşim birimlerinin ihtiyaçlarını karşılayan bir çeşit işliktir (Klengel, 1986: 25-27). Dolayısı ile en küçük üretim merkezi olarak ailenin, üretimin sürdürülmesini destekleyecek aile üyelerine ihtiyacı vardır. Böylece doğumlar neticesinde aileye dahil olan bireylerin yanı sıra, evlilikler ve evlatlık alınma neticesinde hane halkına dahil olan bireyler de aile varlığına ve üretimine katkıda bulunan aile üyeleri olarak kabul edilmekteydiler. Neredeyse tüm Eski Yakındoğu toplumlarında, aileye ait varlığın bir arada tutulması ve bölünmemesi üretimin devamı için en önemli hususlardan biriydi. Bu durumda genelleme yapılacak olursa Hititler de dahil olmak üzere Eski Yakındoğu uygarlıklarında miras hukuku temelde, taşınır- taşınmaz mülkleri aile varlığı içerisinde tutmaya yöneliktir. Örneğin çeyizler ve miras hisseleri en azından teorik olarak kanunlarda, aileye yabancı olanların sahip olma girişimlerine karşın dikkatlice korunmaktadırlar ancak pratikte toplumsal olarak işleyiş tam olarak nasıldı şimdilik bilinmemektedir. Hitit yasalarının 27. Maddesi bu duruma örnek gösterilebilir.

“ Eğer bir adam karısını alır[onu vine] götürürse, Onun çeyizini (de) kendisi için oraya taşır. Eğer kadın o[rada ölürse o zaman] adamın malı yanar, adam onun çeyizini kendisi için alsın. ve eğer o babasının evinde ölürse ve ke[ndi] çocukları [varsa], onun çeyizini adam [al]ma[sın]” (İmparati, 1992: 50-51)

Yasa maddesinden de anlaşılabilceği üzere, mal ve mülk evliliğin durumuna ve ne şekilde gerçekleşip sonlandığına göre tarafların yararına olacak şekilde korunmaya çalışılmıştır.

1. HITİTLERDE EVLAT EDİNME

Eski Yakın Doğu toplumlarında, evlat edinmenin temel işlevi, iki kişi arasında biyolojik akrabalık bağına denk bir akrabalık bağı oluşturmaktır. Örneğin, bir varis elde etmek, aile birliğini oluşturmak, gayri meşru çocukları (düşük statülü eşlerden, kölelerden veya cariyelerden doğanlar) meşru kılmak, yaşlı bakımı sağlamak veya sadık bir köleyi azat etmek gibi amaçlar evlat edinmenin en önemli konularıydı (Garroway, 2014: 48). Hitit belgelerinden ise bu türlü detaylı bilgilere ne yazık ki şimdilik ulaşılammamaktadır. Hititlerde evlat edinmeye dair en önemli belgelerin, bu topluma ait hukuki nitelikli metinler³⁵ olması beklense de bu metinlerin de konu bağlamında neredeyse sesiz kaldıkları bilinir. (İmparati, 1992) Hatta metinlerde özellikle Hitit aile hukuku ve veraset hukukuna dair var olan düzenlemelerin beklenenden oldukça az oldukları dikkat çekmektedir. Kanımızca bunun en önemli sebeplerinden biri, geleneksel hukukun yani örf ve adet hukukunun toplumsal olarak oldukça yerleşik olduğu ve anlaşmazlıkların geleneksel kurallar ile çözülmüş olması söz konusu olabilir. Çünkü Hitit kanun maddelerinin bir takım emsal oluşturan konular veya davalar üzerine bir araya getirilmiş olabilecekleri düşünülmektedir. (Hoffner, 1997: 215.) Dolayısı ile geniş kapsamlı olmayan, yalnızca anlaşmazlıkların söz konusu olduğu durumlara dair düzenlemelerin yapılmış olması mümkündür.

Eski Yakın Doğu’da genel anlamı ile erkek çocukların her patrimonial toplumda olduğu gibi daha avantajlı oldukları kabul edilebilir (Marsman, 2003: 252-253). Hititlerde de durum pek farklı değildir, çünkü toplumsal anlayış olarak kız çocuklar evlendiklerinde genellikle başka bir hane

³⁴Bu konuda çeşitli çivi yazılı örnekler için bkz: Telipinu Fermanı (CTH 19) Hoffmann I., 1984. I. Hattuşili’nin vasiyetnamesi (CTH 6) Sommer-Falkenstein, 1938. İnandık metni(CHT 222.1 = İK 174-66) Balkan, 1973. Ayrıca ataerkil toplumsal yapı ya dair çivi yazılı örnekler için bkınız: İmparati, 1992. , Hoffner, 1997: 213-214. Bryce, 2002: 34 vd.

³⁵Boğazköy arşivinden ele geçirilen bu metinler CTH 291 ve CTH 292 katalog numaraları ile içeriklerine göre gruplandırılmış tablet ve tablet fragmanlarıdır. Detaylı bilgi için bkz: Laroche 1971, İmparati, 1992, Hitit Yasaları Hoffner,1997.

halkının yani kocalarının ailesinin bir mensubu olarak kabul ediliyorlardı ve gerçekleştirilirken gelin ile birlikte gönderilen çeyiz, büyük oranda kızın mirası kabul ediliyordu (Hoffner, 2003: 108-109). Muhtemelen Yakın Doğu kültürlerinde sıklıkla görüldüğü şekli ile evlilikten sonra aile varlığının bölünmemesi ve hane dışından başka ailelere geçmemesi adına taşınmaz mal varlıkları çeyiz olarak gönderiliyordu (Frymer-Kensky , 1981: 210-211). Hitit çivi yazılı belgelerinde çeyizlerin içeriklerine dair verilerin olduğu ve bunların genellikle taşınmaz mal varlıkları olduğu görülebilmektedir.³⁶

Ancak ailenin hiç erkek çocuk yoksa evlat edinme, oldukça önemli bir seçenek haline geliyordu. Çünkü antik dünyada, çocuk sahibi olmak, hatta çok çocuklu olmak ebeveynler için hane halkına katkı sağlaması bakımından önemlidir. Hititlerde de çocuk sahibi ve torun sahibi olma vurgusuna çeşitli metinlerde sıklıkla rastlandığı bilinir.³⁷ Eski Mezopotamya’da evlat edinmenin genel konseptlerine bakılırsa, erkek çocuk evlat edinmeleri genellikle babanın/aile reisinin ölümünden sonra aile ile ilgilenecek ve ailenin yönetimini sağlayacak bir erkek çocuk ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Çünkü ataerkil aile gelenekleri ve toplumsal dinamikler aile işinin yürütülmesi ve mal varlığı ile ilgilenilmesi konusunda erkeklere sorumluluk yüklemektedirler (Marsman 2003: 261 vd.).

Mezopotamya’ya ait evlat edinme sözleşmelerinin genelinden anlaşılabileceği üzere evlat edinilen çocuklar genellikle hane içinde doğan “öz/biyolojik” çocuklar ile benzer haklara sahiptirler (Westbrook, 2003: 392). Zaten evlat edinme işlemini resmileştiren sözleşmelerde de evlat edinilenin ve edinenin görev ve yükümlülükleri ve oluşabilecek bir takım şartlar da yapılması gerekenler detaylıca yer almaktadır. Eğer bu türlü bir sözleşme düzenlenmemişse, evlat edinme işlemi gerçekleşmemiş kabul edilmektedir (Tosun-Yalvaç, 2002: 250). Sözleşmelerden anlaşıldığı üzere evlat edinilen çocuk erkekse, bir oğul olarak kendisinden beklenen tüm toplumsal rolleri yerine getirmekle yükümlüdür. Bunun karşılığında da evlat edinen ebeveynler evlatlık oğullarına yalnızca miras bırakmakla kalmayıp, ona bir evlat gibi davranmalıydılar (Roth,1998: 119). Yerine getirilmesi beklenen tüm bu yükümlülükler ise evlat edinmenin tiplerine göre zaman zaman değişiklik gösterebilmekteydi. Taraflardan birinin yükümlülüklerini yerine getirmemesi bu anlaşmanın bozulması anlamına gelmekteydi. Ve anlaşıldığı üzere bu durumda da yerine getirilmesi gereken bir takım yasal yükümlülükler söz konusuydu (Roth,1998: 119).

Ne yazık ki Mezopotamya arşivlerinde sıklıkla rastladığımız bu evlat edinme sözleşmelerine Hitit arşivlerinde henüz rastlayabilmiş değiliz. Bunu en önemli sebebi henüz Hititlere dair sadece saray arşivlerine ulaşılabilmiş, kişisel arşivlere ulaşılabilmiş olmasıdır. Kraliyet ailesi içerisinde evlat alındığını bildiğimiz isimler söz konusu olsa da bunlara dair sözleşmeler yapıyor muydu, yoksa buna gerek duyulmuyor muydu şimdilik bilemiyoruz. Yine de Mezopotamya toplumlarına dair elde edilen bilgilerin Hitit toplumu için de oldukça benzer olduğunu düşünmemize imkân veren belgelerin varlığı bilinir. Evlat edinme, evlat edinen ve edinilen şahıslardan beklenenler ve şahısların haklarına dair bilgiler I. Hattuşili’nin evlat edinmiş olduğu yeğeni Labarna ile ilgili ifadelerinden anlaşılmaktadır.

“Büyük Kral Tabarna asiller topluluğunun askerlerine ve önemli kişilere şöyle dedi: İşte ben hastalandım. Size (halefim olarak) genç Labarna’yı söyledim: “O, tahta otursun!” Ben kral onu oğlum (diye) çağırdım. Onu kucakladım ve onu yücelttim, daima onun arkasından koştum. O bir oğul gibi davranmadı. O, gözyaşı dökmedi, acımadı. O soğuk ve acımasızdır. Ben kral onu tuttum ve onu yatağıma getirdim (ve şöyle dedim): “Bu ne? (demek) hiç kimse kız kardeşinin oğlunu büyütmesin! O kralın sözüne aldırmadı. Bir yılan

³⁶ Hitit çivi yazılı belgelerinden çeyizlerin içeriğine dair bir örnek için bkz: (CTH 176) KUB 21. 38, ÄHK 10. Edel, 1994.

³⁷ CTH 484 KUB 15.31 I 46-55 “....bundan sonra biz sizi majestelerinin iyiliği için çağırıyoruz size yalvarıyoruz, dua ediyoruz ve size en iyi, en temiz kurbanı getireceğiz. (Şimdi) bu kötü insandan ayrılın ve kurban sahibinin evine geri gelin ve ona hayat sağlık, çeviklik, uzun yıllar, tanrıların memnuniyetini, tanrıların dostluğunu, ruh parlaklığını (verin) erkek çocuklar, kız çocuklar, torun ve torun çocukları ve[rin.]” CTH 483 KUB 15.34 III 16-18. “Kral (ve) kraliçeye yaşam, sıhhat, uzun yıllar, üreme gücü, oğullar (ve) kızlar, torun (ve) torun çocukları bağışlayın! Erkek için erkeklik (ve) yiğitlik, kadın için kadınlık (ve) analık bağışlayın!” (Reyhan-Cengiz, 2020: 101)

olan anasının sözünü dinledi. Ben kral bunları işittim (Şimdi) savaşa karşı savaş açıyorum. Bırak! (Artık) o, benim oğlum değildir!”³⁸ (Alp, 2002: 68).

Hitit kraliyet ailesinin en önemli bölünmez mülkü olarak Hitit tahtının babadan oğla geçtiği bilinir. Belgeden anlaşıldığı üzere de evlat edinilen oğul da tıpkı öz/biyolojik oğul gibi tahta geçme hakkına sahiptir ve meşru bir erkek çocuk olarak değerlendirilmektedir. Kral, yeğenini (kız kardeşinin oğlunu) evlat edinmiştir ve kendisi onu bir baba gibi kucaklayıp yüceltmış, koruyup kollamıştır ancak oğul Labarna, beklenen şekilde gerçekten bir evlat gibi davranmayarak merhamet ve sevgi göstermemiştir. Ve bunun üzerine Kral I. Hattuşili evlat edinmeyi feshetme hakkına sahip olmuştur. Labarna’nın evlatlıktan reddinin ardından, tahtın varisi olabileceği düşünülen başka bir çocuk evlat edinilmiştir ve bundan sonra o çocuğun, Hitit tahtının varisi olarak tahta çıkması beklenmektedir. “İşte Murşili benim oğlumdur. Onu tanıyın! Onu tahta oturtun! Tanrı tarafından onun yüreğine iyilik verilmiştir. Tanrı ancak arslanı arslanın yerine koyar.”³⁹ (Alp, 2002: 69) Görüldüğü üzere, Hititler için bu kadar önemli bir hususta dahi, evlat edinilmiş çocuğun tıpkı bir öz evlat gibi yasal hakları vardı. Kral I. Murşili’nin henüz genç bir yaşta, mücadelesiz şekilde tahta çıkabilmiş olması da bu durumun hem yasal hem de toplumsal bağlayıcılığı olduğunun bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Üstelik Murşili ve Labarna’nın durumları göz önüne alındığında evlat edinen kişinin, yani Kral I. Hattuşili’nin kendi öz çocukları olduğu fakat onların kendisine isyan ettikleri bilinir (Yiğit, 2003: 45). Bu durumda isyan eden çocuğun taht hakkının elinden alınarak, yeni bir şahsın velayet olarak belirlendiği düşünülebilir.

Tahta geçen evlatlık bir kraldan bahseden bir başka metin daha söz konusudur. Büyük Kral II. Murşili ve Mira Kuvaliya kralı Kupanta-Kurunta arasında yapılan antlaşma metninde geçmişe yönelik yapılan anlatıda dikkat çekici bir unsur vardır:

“Eskiden Maşhuiluva’yı Mira ülkesine bey olarak tayin ettiğimde, bana, Maşhuiluva, “(bana varis olacak) çocuk yok. İnsanlar bizim için homurdanacaklar(?). Yarın şöyle veya böyle(diyecekler). Benim çocuğum olmadığı için kardeşimin çocuğu Kupanta-Kurunta’yı, beyim, bana evlatlığa ver. Ve o, benim oğlum olsun. Ve gelsin, gelecekte ülkeye o bey [olsun]” diye söyledi. Ve sen, Kupanta-Kurunta’yı Maşhuiluva’ya evlatlığa [verdim].” (Karauğuz, 2018: 93, Beckman, 1996: 69 vd.)

Anlaşılabileceği üzere, Hititlere bağlı bir krallık olan Mira-Kuvaliya krallığının tahtında oturan yöneticinin kendisinin ardından tahta geçecek meşru bir erkek çocuğu yoktur ve bu durum halk tarafından huzursuzlukla karşılanır. Bunun üzerine Maşhuiluva bağlı olduğu Hitit kralından erkek kardeşinin oğlu Kupanta-Kurunta’yı evlat edip tahtın varisi olarak göstermek için izin ister ve bu talebi olumlu karşılanır. Bu örnekten anlaşılabileceği gibi, meşru bir erkek çocuğun olmadığı durumlarda, tahtın varisinin evlat edinilmesi aslında dönemin kendi normları açısından oldukça pratik ve belki de sıradan bir durumdu. Çünkü evlat edinme yasal bakımdan biyolojik çocukların sahip olduğu tüm haklara sahipti.

Hattuşili’nin Vasiyetnamesi ve Kupanta Kurunta anlaşması dışında Hititlerde evlat edinmeye dair başka bir takım belgelerin de ele geçtiği bilinir. Örneğin bir arazi bağış belgesinde, evlat edinme işleminden bahsedilir, ayrıca Ulmi-Teşup’un⁴⁰ III. Hattuşili tarafından evlat edinildiği ve GAL.DUB.SAR.GIŞ X-Şarruma’nın III. Arnuwanda tarafından evlat edinildiği bilinir fakat bu iki örneğin gerçek birer evlat edinmeden ziyade siyasi çıkarlar maksadı ile yapılmış himayeler oldukları düşünülmektedir (Alpman, 2001: 37-39). Her iki kral tarafından evlat edinilen bu şahısların tahta çıkarılmak gibi bir maksatları olmadığı bilinir.

³⁸ CTH 6 I. Hattuşili’nin vasiyetnamesi §1-3 Transkripsiyon- Almanca tercüme için bkz: Sommer-Falkenstein, 1938.

³⁹ CTH 6 I. Hattuşili’nin vasiyetnamesi § 7 Sommer-Falkenstein, 1938.

⁴⁰ Kral II. Muvattalli’nin oğlu olduğu ve diğer adının Kurunta olabileceği düşünülür. Bu konudaki tartışmalar için bkz: Otten, 1988: 4 vd. Van den Hout, 1995: 82 vd. Hoffner, 1989: 201 vd. Ayrıca sonradan öğrenildiğine göre Kurunta III. Hattuşili tarafından yetiştirilmiş ve IV. Tuthaliya ile kardeş gibi büyümüştür: bkz: Bronz Tablet.

2. HITİTLERDE İÇ GÜVEYLİK

Eski Yakın Doğu toplumunda, erkek çocuk sahibi olmayan ailelerin başvurduğu bir başka yol ise iç güvey tipi evliliktir. Böylece bir evlatlık alınır, bu evlatlık evlenmemiş olan kız çocuk ile evlendirilir ve hane halkının yönetimi zamanı gelince evlatlık alınmış olan, iç güvey damada bırakılır.(Paradise, 1987: 5) Bu türlü durumlara Nuzi arşivlerinde ele geçirilen evlat edinme belgelerinde rastlanmaktadır. (Alpman, 1981: 236) Aynı zamanda Hititlerde ve başka Yakındoğulu uygarlıklarda da benzer uygulamalar yapıldığı bilinmektedir. Hititlerde rastlanan örnek dikkate alınacak olursa, iç güvey tipi evliliğin gerçekleştirilebilmesi için, erkek çocuğun olmaması şartının aranmadığı görülebilir.

Eski Yakın Doğu'nun genel kabul görmüş toplumsal dinamikleri incelendiğinde kadının, evlendikten sonra, kocasının evine yerleşerek bu ailenin bir ferdi haline geldiği görülmektedir. Fakat iç güvey tipi evlilikte aksi olur ve erkek, kadının hane halkının bir üyesi haline gelerek bu ailede yaşamaya başlar (Marsman, 2003: 85) Hititler içinde durumun benzer nitelikte olduğunu gösteren belgeler mevcuttur:

“Eğer bir adam karısını alır[onu evine] götürürse, Onun çeyizini (de) kendisi için oraya taşır. Eğer kadın o[rada ölürse o zaman] adamın malı yanar, adam onun çeyizini kendisi için alsın. Ve eğer o babasının evinde ölürse ve ke[ndi] çocukları [varsa], onun çeyizini adam [al]ma[sın]” (Imparati, 1992: s.52)

Yasa maddelerinden de görülebileceği üzere genellikle bir erkeğin bir kadını “aldığı” şeklinde ifade edilen hususun, erkeğin evlendikten sonra kadını kendi evine götürerek çiftin burada yaşamasından bahsettiği anlaşılar. Hititlerde bu tip evliliklere antiyant-⁴¹ adı verilirken Mezopotamya'daki benzerinin ise erēbu olarak adlandırıldığı bilinmektedir (Gordon, 1981: 155-160).

Hititlerin gerçekleştirdikleri evliliklerde kızın ailesine *kuşata* adı verilen ve günümüzde “başlık parası” olarak nitelendirilen bir ödeme yaptıkları bilinir (Hoffner, 2003: 108). Ancak iç güvey tipi matrilokal/anayersel evliliklerde durumun tam tersi yönde olduğu bilinir. Yani, erkeğin ailesine yapılan bir *kuşata* ödemesi sonucu damadın kadının hane halkının bir üyesi olarak iç güvey evlilik gerçekleştirilebilmesinin söz konusu olduğu bilinir. Hitit kanunlarında bu tip evliliğe dair yalnızca bir örnek verilmiştir: *“Eğer bir köle özgür bir genç için başlık öderse ve onu (evlenmiş damat olarak) evine alırsa, o zaman onu [kim]se dışarı çıkarmaz.”*⁴² (Imparati, 1992: 57). Bu kanun maddesinde bir kölenin özgür bir erkek çocuk için başlık parası ödediğinden ve onu kendi kızı için iç güvey olarak aldığından bahseder.

Hitit Kanun maddeleri arasında iç güveyliğe vurgu yapıyor olabileceği düşünülen daha önce de bahsetmiş olduğumuz bir başka madde ise 27 numaralı kanun maddesidir (Hoffner, 1997: 220-221).

“Eğer bir adam karısını alır[onu evine] götürürse, Onun çeyizini (de) kendisi için oraya taşır. Eğer kadın o[rada ölürse o zaman] adamın malı yanar, adam onun çeyizini kendisi için alsın. Ve eğer o babasının evinde ölürse ve ke[ndi] çocukları [varsa], onun çeyizini adam [al]ma[sın]” (Imparati, 1992: 52)

Burada evli bir kadının ölümünün babasının ya da kocasının evinde gerçekleşmiş olması durumuna göre miras olarak çeyizinin hangi tarafta kalacağına dair bir açıklama yapılmıştır. Eğer kadın kocasının evinde öldü ise çeyiz orada kalır ancak eğer babasının evinde ölmüş ise çocuklara kalır. Buradan anlaşıldığına göre çocuklar annelerinin hane halkı içerisinde yaşamaya devam ederler fakat iç güvey olduğu düşünülen eşin nerede kalacağına dair detay verilmemiştir (Balkan, 1948: 151).

Eski Hitit dönemine tarihlenen İnandık bağış belgesi bu hususta Hitit kaynakları içerisinde ele geçen eşsiz bir belge olması bakımından önemlidir (Balkan, 1973). Belgede, hem evlat edinilmiş ardından da damat olarak evlat edinenin kızı ile evlendirilmiş bir şahıstan ve bu konular ile ilgili

⁴¹ Hititçe antiyant- sözcüğünün karşılığının tam olarak ne olduğu konusunda literatürde çeşitli tartışmalar yapılmıştır. İlk olarak bu kelimenin, koca anlamına geldiği düşünülmüştür. Ve literatürde bu manaya gelecek şekilde tercüme edilmiştir. Ancak kelimenin bu gün kabul ettiğimiz anlamda, yani iç güvey anlamında kullanılması gerektiği Kemal Balkan tarafından önerilmiştir ve literatürde tartışmasız şekilde kabul görmüştür. Balkan, 1948: 150.

⁴² Hitit Yasaları§36 Alternatif tercüme için bknz: Balkan K., 1948: 150.

düzenlemelerden bahsedilmektedir. “Büyük Kral Tabarna’nın mührü. Hanhana şehri vekilharcı (major domo) Tuttula, Zidi’yi tutup (kabul edip, onu) [kendisine] (manevi) oğ[ul] yaptı. Kızı bayan Ziza[ta]’yı [onun] ze[vceliği]ne (ona eş olarak) verdi.”⁴³ (Balkan, 1973: 3). Metinde bahsedilene göre Hanhana şehri yöneticilerinden, Tuttula adlı bir şahıs Zidi adlı bir erkeği evlat edinir ve onu kızı ile evlendirir. Belgenin devamında şahsın, kralın hizmetinde olan Papa adlı bir oğlu olduğu ve ileride Ziti’nin miras hakları ile ilgili sorun yaşanmaması adına böyle bir belgenin düzenlenmek istendiği anlaşılmaktadır. Burada evlat edinilip sonradan damat yapılan Ziti ile ilgili olarak iç güvey antiyant-sözcüğünün kullanımına rastlanmaz. Ancak, bu anlatımın iç güvey tipi evliliği kapsadığı düşünülmektedir (Balkan, 1973: 7).

Ayrıca mitolojik nitelikli metinlerde de iç güvey alımından bahseden bir takım örnekler mevcuttur, tartışmasız bunlardan en ünlüsü de İlluyanka mitinin ikinci versiyonunda karşılaşmış olduğumuz bir iç güveylik örneğidir (Hoffner, 1998: 13-14). Anlatıya göre mitolojik yılan İlluyanka ile olan savaşında yenilen, kalbini ve gözlerini bu savaşta kaybeden Fırtına Tanrısı, fakir bir adamın kızı ile evlenir ve ondan bir oğlu olur. Bu oğul, Yılan İlluyanka’dan Fırtına Tanrısı’nın kalbini ve gözlerini alması için görevlendirilir, yılanın kızı ile evlenir, iç güvey olur ve başlık parası olarak tanrının kalbini ve gözlerini geri alır. Kalbine ve gözlerine kavuşan Fırtına tanrısı İlluyanka’ya tekrar savaş açar bu savaş sırasında Fırtına Tanrısının oğlu İlluyanka’nın yanında yer alarak babasına, “beni onlardan ayırma, onlar ile bir say” der. Bunun üzerine Fırtına Tanrısı, İlluyanka’yı ve oğlunu öldürerek savaşı kazanır (Hoffner, 1998: 13-14. Reyhan-Cengiz, 2020: 109). Bu anlatıda görüldüğü üzere iç güvey olarak hane halkına dahil olan kişi, o hane halkının da bir üyesi olmuş olur ve sadakati ile yükümlülükleri yeni ailesine olmalıdır.

Hitit tahtı üzerinde kimlerin hak sahibi olduğuna dair, ele geçen ilk yazılı belgenin, Eski Krallık dönemi hükümdarlarından olan Büyük Kral Telipinu tarafından oluşturulduğu bilinir. Bu belge, aynı zamanda, babadan oğla geçen veraset sistemi içerisinde bilinen en önemli düzenleme ve Hitit tarihinin tartışmasız en bilinen belgelerinden biri olan Telipinu Fermanıdır⁴⁴ (Hoffman, 1984). “Kral sadece birinci sıradan olan bir prens olsun! Eğer birinci sıradan bir prens yoksa ikinci sıradan olan bir oğul kral olsun! Eğer prens yoksa erkek (yoksa). birinci sıradan olan bir prenses için bir iç güvey (damat) alsınlar ve o kral olsun!”⁴⁵ (van den Hout, 2003: 196-197). Anlaşılabileceği gibi Telipinu fermanında, eğer hükümdarın meşru eşinden ya da *ESERTU*⁴⁶ eşinden olma bir erkek çocuk yoksa meşru eşten olan bir kıza antiyant- eş alınarak o eşin hükümdar olması tahta çıkma usulleri bakımından kabul edilir bir durumdu. Kanımızca bu ifade meşru bir erkek çocuğun olmadığı durumlarda kral ölmeden önce bir varis belirlememiş ise, yönetimin devamının sağlanabilmesi için kraliyet ailesi üyelerinin ve yetkililerin olağan üstü bir durumda atmaları gereken adımları belirtir.

İç güvey olarak bir damat almanın bir takım avantajları vardır. Zaten bu uygulamaya başvurulmasının en önemli sebebi çocuğu olmayan veya erkek çocuğu olmayan bir haneye, patriarkal bir toplumda yeni bir seçenek sunuyor olmak ve hanenin devamını sağlayabilmektir. Ayrıca iç güvey

⁴³ İnandık Metni CHT 222.1 = İK 174-66

⁴⁴ CTH 19 katalog numarası ile bilinen fermana, beşi Hititçe, ikisi Akadca yazılmış en az yedi nüshaya ait 24 tablet ve daha küçük tablet parçalarının (fragmanların) bu fermanın bir parçası olduğu tespit edilmiştir. Ele geçen bütün belgeler, yapılan palografik analizler neticesinde Hitit İmparatorluk dönemine tarihlendirilir ve Fermana ait en eski çivi azılı buluntunun yaklaşık M.Ö. 14. yüzyıla ait olduğu düşünülür. Yani, Kral Telipinu’nun aslında yaklaşık olarak M.Ö. 16. yüzyılın son çeyreğinde düzenlemiş olması beklenen fermanın orijinal metnine dair elimizde herhangi bir nüsha yoktur. Bknz: Starke, 1985: 103-104.

⁴⁵ Telipinu Fermanı CTH 19 öy II § 28 36’-39’ King shall become a son (who is a) prince of first rank only. If there is no first rank prince, he who is a son of second rank shall become King. If there is no prince, (no) male, she who is a first rank princess, for her they shall take an in-marrying (son-in-law) and he shall become King! “36’ LUGAL-uš-ša-an ha-an-te-ez-zi-ia-aš-pát DUMU.LUGAL DUMU^{RU} ki-ik-k[(i-iš-)]ta-ru ták-ku DUMU. LU[GAL] 37’ ha-an-te-ez-zi-iš NU.GÁL nu ku-iš ta-a-an pí-e-da-aš [(DU)]MURU nu LUGAL-uš a-pa-a-aš 38’ ki-ša-ru ma-a-an DUMU.LUGAL-ma DUMU.NITA NU.GÁL nu ku-iš DUMU.MUNUS ha-an-te-ez-zi-iš 39’ nu-uš-ši-iš-ša-an^{LU} an-ti-ia-an-ta-an ap-pa-a-an-du nu LUGAL-uš a-pa-a-aš ki-š [(a-ru)]” Van den Hout, 2003: 196-197.

⁴⁶ *ESERTU* adı verilen kadınların Hititlerde yüksek sosyal statüye sahip birer cariye oldukları düşünülür. Bu kadınlardan Asur kanunlarında da bahsedilir ve yasal hakları Asur kanunlarında A§41 de bahsedilmektedir. *ESERTU* kadınlarının Asur ve Mitannide de Hattide olduğu gibi ikinci dereceden eş oldukları düşünülmektedir. Asur kanunlarında da Tıpkı Hitit tahta çıkma kurallarında olduğu gibi, *ESERTU*’lardan doğan oğulların yasal olarak tahta geçme hakları olduğu bilinir.

olarak kayınpederinin evine yerleşen damadın tüm yasal yükümlülükleri artık kayınpederine ve dahil olduğu hane halkına karşı gibi görünmektedir. Yani iç güveylik yasal olarak soydaşıktan kaynaklanan beklentileri karşılamak zorunda değildir ve anlaşıldığı üzere doğduğu ailesine karşı da yerine getirmek zorunda olduğu yükümlülükleri söz konusu değildir.

3. SONUÇ

Eski Yakın Doğu halkları farklı zamanlarda, farklı yerlerde benzer uygulamalarda bulunarak, beklenmedik durumlar ile karşı karşıya kaldıklarında bunlara yasal olarak da uyum sağlamışlardır. Çivi yazısı kullanan toplumların belli bir ortak kültürel birikimi paylaşmış oldukları gerçeği göz önünde bulundurularak, Yakın Doğu toplumlarında sıklıkla karşılaştığımız bu refleksin Hitit toplumu için de geçerli olduğu düşünülebilir. Yani, toplumsal bir takım gelenek görenek değiş tokuşunun veraset ve iç güvey gibi hususlarda yapılmış olma olasılığının yüksek olduğu unutulmamalıdır. Zira bu bağlamda tahta çıkacak her hangi bir varis bulunmadığında, bir erkek çocuk evlat edinilmesi ya da evlenmemiş kız çocuğuna bir iç güvey alınması ve bu iç güveyin varis olarak ailenin başına geçirilmesi, çivi yazılı belgelerden de anlaşıldığı kadarı ile toplumsal olarak sıklıkla kabul gören bir durumdur.

Damat olarak Hitit tahtına çıkabilmenin yolunu açan kralın, fermana bahsedilen kurallar sebebi ile Telipinu olduğu literatürde sıklıkla kabul görmüş bir fikir olsa da, konunun yeni bir bağlamda tekrar değerlendirilmesi gerekmektedir. Kanımızca, fermana sıralanan kuralların tümü, Hitit toplumu içerisinde zaten var olan ve uygulanmakta olan, yani geleneksel olarak herkesçe kabul görmüş durumların yasal olarak tekrar belirtilmesidir. (Liverani, 2004: 18 vd. Bin-Nun, 1975: 96). Telipinu'nun ataerkil özellikleri oldukça keskin ve geleneksel otorite özellikleri gösteren bu tip bir kültürde, veraset gibi önemli bir konuda geleneksel alt yapısı olmayan bir konuyu direniş görmeden insanlara kabul ettirebilmesinin zor olduğu da unutulmamalıdır. Hitit kraliyet ailesi içerisinde damat olarak tahta geçtiği kesin olarak bilinen ve damat olarak tahta geçmiş olması muhtemel olan I. Hantili, I. Zidanta, Telipinu, Alluvamna (?). I. Arnuvanda,⁴⁷ gibi krallar olduğu bilinir (Mc Mahon, 1984: 64). Kral Telipinu'nun hükümdarlığından önce de kralların damat olarak tahta çıkabilmiş olmaları, fikrimizi destekler niteliktedir.

Telipinu fermanındaki iç güvey maddesinin aslında günümüz kavram ve bağlamlarındaki ön kabullerimizin aksine, Hitit dünyasında daha sıradan bir durum olduğu gerçeği değerlendirilme yapılırken göz önünde tutulmalıdır. Çünkü iç güvey tipi evlilik, evlat edinme ile benzer iç dinamiklere sahiptir. Her iki bireyin de yasal olarak biyolojik ailelerine yükümlülükleri kalmaz ve yeni bir ailenin bireyi olarak bu aileye sadık ve bağlıdırlar. Büyük kral Telipinu muhtemelen geleneksel olarak var olan bir yapıyı, ihlal ya da suistimal edenlerin cezalandırılmasını sağlayacak bir boyutta yasal hale getirmiş olabilirdi (Liverani, 2004: 18 vd).

Hitit tahtının veraseti ile ilgili bu uygulama yasal eşlerden doğan meşru erkek çocukların olmadığı zamanlarda pratik ve kurtarıcı bir çözüm olsa da Hitit devletinin özellikle de kuruluş aşamasında, sıklıkla suistimal edilerek kullanılmıştır. Hitit tahtına kesinlikle oturduğu bilinen yirmi altı kral ve kral olup olmadığı kesin olmayan başka şahıslar daha vardır. Ve yaklaşık beş yüz yıllık tarihi boyunca Hitit tahtına mücadelesiz geçebildiği bilinen şimdilik yalnızca sekiz kralın var olduğu düşünülecek olursa, taht mücadelelerinin Hitit tarihinin kronik bir problemi olduğu düşünülebilir. Ancak hatırla tutulmalıdır ki konunun daha kapsamlı incelenmesini sağlayacak bir takım veriler henüz açığa çıkarılmamıştır. Örneğin, Hitit krallarının kızlarını kimler ile ve ne şartlarda evlendirdikleri, istedikleri kadar evlat edinip edinmedikleri, kimleri hangi koşullarda evlat edindikleri, antiyant- evlilik gerçekleştirilmesi hususunda neleri değerlendirmeye aldıkları gibi bir takım detaylar şimdilik bilinmez.

⁴⁷ Alluvamna ile ilgili literatür tartışmaları için bkz: Klengel, 1999: 89. Bin-Nun, 1975: 222, dn 44. Ayrıca çeşitli kral listeleri ve kralların birbirleri ile olan akrabalık ilişkileri için bkz: Bryce, 2005: XV. de Martino, 1993: 218-240. Arnuvanda için bkz: Reyhan, E. Cengiz, T. 2020: 103

KAYNAKÇA

- Alp, S. (2002). *Hitit çağında Anadolu*, Tübitak Yayınları, Ankara,
- Alpman, A. (2001). Hititlerde Adoption, *Akten des IV. Internationalen Kongresses für Hethitologie Würzburg*, 4.-8. Oktober 1999, Harrassowitz.
- Balkan, K. (1948). Eti hukukunda iç güveylik, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 3, 147-152.
- Balkan, K. (1973). *İnandık'ta 1966 Yılında Bulunan Eski Hitit Çağına Ait Bir Bağış Belgesi*, Anadolu Medeniyetlerini Araştırma Vakfı, Ankara,
- Beckman G. (1986). "Inheritance and Royal Succession among the Hittites," *FsGüterbock* 2: 33-44.
- Beckman G. (1996). Hittite Diplomatic Texts, *SBL Writings from the Ancient World Series vol 7*, USA
- Bin-Nun, S. (1975). *Tavananna in the Hittite Kingdom*, THeth 5. Heidelberg: Carl Winter.
- Bryce T. (2002). *Life and Society in the Hittite World*, Oxford University Press, NY
- Bryce, T. (2005). *The Kingdom of Hittites*, Oxford University Press, NY
- De Martino, S. (1993). Problemi di cronologia ittita, *La Parola del Passato. Rivista di Studi Antichi XLIII*, 218-240.
- Driver & Miles, (1935). *The Assyrian Laws*, Clarendon Press, Oxford, 1935.
- Edel, E. (1994). *Die Ägyptische-hethitische Korrespondenz aus Boghazköi*, Opladen: Westdeutscher Verlag.
- Fachai, *Primogeniture in the Old Testament*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, University of Stellenbosch, 2007.
- Frymer-Kensky, (1981). Patriarchal Family Relationships in Ancient Near Eastern Law, *The Biblical Archaeologist*, Vol. 44, No. 4.
- Garroway K. H. (2014). Children in the Ancient Near Eastern Household, *Explorations in Ancient Near Eastern Civilizations Volume 3*, Penn State University Press, Eisenbrauns
- Gordon, H. (1981). 'Erēbu marriage', *SCCNH* 1
- Hoffmann I. (1984). *Der Erlass Telipinu*, C. Winter.
- Hoffner, H. (1989). The Ulmitešub Treaty – KBo 4.10=CTH 106 – with a New Join", *Anatolia and The Ancient Near East, Studies in Honour of Tahsin Özgüç*, (Ed. K. Emre – M. Mellink – B. Hrouda – N. Özgüç).. Ankara, TTK.
- Hoffner, H. (1997). *The Laws of the Hittites. A Critical Edition*. Leiden: Brill., s. 213-214
- Hoffner, H. (2003). Daily life among Hittites, Averbeck, Chavalas & Weisberg, (Ed.) *Life and Culture in the Ancient Near East*, (p. 95-118) Bethesda, MD, COL Press.
- Hoffner, H. (1998). *Hittite Myths*, Society of Biblical Literature, Atlanta.
- Van den Hout, T. (2003). Proclamation of Telipinu, W. Halo & L. Younger, (Ed.) *The Context of scripture Canonical Compositions from the Biblical World, Volume 1*, (p. 194-199) Brill, Leiden.
- Van den Hout, T. (1995). Der Ulmitešub-Vertrag, (*StBoT* 38).. Wiesbaden, Otto Harrassowitz,
- İmparati, F. (1992). *Hitit Yasaları*, (Çev.) Erendiz Özbayoğlu, İtalyan Kültür Heyeti: Ankara
- Karauguz, G. (2018). *Boğazköy ve Ugarit Çivi yazılı Belgelerine Göre Hitit Devletinin Siyasi Anlaşma Metinleri*, 2. Baskı, Çizgi Kitabevi, Konya,
- Klengel, H. (1986). "The Economy of the Hittite Household (É).", *Oikumene* 5, 23-31.
- Klengel, H. (1999). *Geschichte des hethitischen Reiches*, (HdO 34). Leiden-Boston-Köln.
- Laroche E. (1971). *Catalogue des Textes Hittites*. Paris, Klincksieck.
- Liverani, M. (2004). Telipinu or: On solidarity, Bahrani & Mieroop, (Ed.) *Myth and Politics in Ancient Near Eastern Historiography*, (p. 27-53) Ithaca: Cornell University Press.
- Marsman, M. (2003). *Woman in Ugarit Their Social And Religious Position , the Context of the Ancient Near East*, Brill, Leiden.
- McMahon, G. (1989). "The History of the Hittites", *Biblical Archaeologist*, June/September, s. 62-77.
- Paradise, J. (1980). A Daughter and Her Father's Property at Nuzi, *Journal of Cuneiform Studies* Vol. 32, No. 4, 198-207.
- Paradise J. (1987). Marriage contracts of Free Persons at Nuzi, *Journal of Cuneiform Studies* volume 39, issue 1, 1-36.
- Reyhan E. Cengiz, T. (2020). Hititlerde Aile ve Çocuk, *Arkeoloji Ve Sanat* 166: Ocak-Nisan, 97-120.

- Roth, M. (1998). Law Collections from Mesopotamia and Asia Minor, *Journal of the American Oriental Society*, 118/1,
- Sommer-Falkenstein, (1938). *Hethitisch Akkadische Bilingue des Hattušili I (Labarna II)*.. Abhandlungen der Bayerischen Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-historische abteilung ; neue folge, heft 16, München.
- Starke, *Der Erlaß Telipinus: Zur Beurteilung der Sprache des Textes anlässlich eines kürzlich erschienenen Buches*. WO,1985,
- Tosun M. -Yalvaç, K. (2002). *Sumer Babil Asur Kanunları ve Ammi Sadduka Fermanı*, TTK Yayınları, Ankara.
- Otten,H. (1988). *Die Bronztafel aus Boğazköy: ein StaatsVertrag Tuthalijas IV StBoT Beiheft 1*, Wiesbaden, Otto Harrassowitz.
- Yiğit T. (2003). Hitit Krallığı'nda Veliahdın Belirlenmesi Üzerine," *Tarih Araştırmaları Dergisi* sayı: 34, s.141-147.
- Westbrook, R. (2003). The Character of Ancient Near Eastern Law, *A History of Ancient Near Eastern Law Vol I*, Brill, Leiden.

EXTENDED SUMMARY

DESIGNATION OF SUCCESSOR IN HITTITES: ADOPTION AND INTERNAL GROOM

Hittites established the first known political union in Anatolia in the middle of the 2nd millennium B.C. and existed almost five hundred years, first as a kingdom and then as an empire. Until now, only the state archives of the Hittites have been exposed. However, it is known that there are documents that allow getting an idea about the social structure of the Hittites among these times.

Purpose

As it is in many contemporary states, the struggle for kingship can be observed in almost every period in the Hittite Kingdom. These struggles occur depending upon the internal dynamics of the political and bureaucratic activities within the royal family, which derives its authority from blood ties and traditions, as in all traditional communities. As long as there are no extraordinary situations in such traditional communities, one of the most significant dynamics in ascending the throne is the perception of family and kinship relations. The reason for all of the struggles that detected in the Hittite state is, without exception, are the kinship dynamics within the royal family.

This study aims to evaluate the social and legal foundations on which the claims on the throne of the adopted sons who have the right to the throne in the Hittite kingdom and the grooms who included in the family as in-laws.

Methodology

About the succession of adopted sons and internal grooms, various cuneiform documents from the Hittite state archives and similar items from other Near Eastern civilizations were evaluated together. It is known that ancient Near Eastern civilizations have common cultural elements which help to complete the deficiencies in Hittite documents. The cuneiform documents used in the study are Hattusili I's Testament (CTH 6 Sommer-Falkenstein, 1938), Edict of Telipinu (CTH 19 Hoffmann, 1984), Hittite laws (Imparati, 1992), Inandik Text (CHT 222.1 = IK 174-66 Balkan, 1973), Illuyanka myth (CTH 321, Hoffner, 1998), and some cuneiform fragments.

Findings

Hittite society, like all Ancient Near Eastern societies, is a traditional society with patriarchal characteristics. It is known that sons were significant for the continuation of the family, inheritance, and the kingdom in these traditional societies.

Although it is known from different archives of Ancient Near East that families who do not have sons go for adoption, it is not exactly seen in Hittite archives. However the existence of this application is known from other documents.

In ancient Near Eastern societies, the primary function of adoption was to establish a kinship bond between two people equivalent to that of biological kinship. For example, having an heir, establishing family unity, legitimizing illegitimate children, caring for the elderly, or freeing a faithful slave were the most significant considerations of the adoption process.

As can be understood from the general adoption agreements of Mesopotamia, the adopted child generally has similar rights with the "self/biological" children born in the household (Westbrook, 2003, p. 392). In the contracts which formalize the adoption process, the duties and obligations of the adoptee and the adopter, as well as some conditions that may occur, are included in detail.

If such a contract has not been drawn up, the adoption is considered not to have taken place (Tosun-Yalvaç, 2002, p. 250). As it can be observed from the contracts, if the adopted child is a male, he is obliged to fulfill what is expected from him, such as fulfilling all the social roles of a male. In return, adoptive parents must give him his inheritance share and also treat him as a son. Although adoption contracts were not yet encountered in the Hittites, the information about adoption related to the expectations from the adopter and the adoptee and the rights of both parties can be seen from the statements of Hattusili I in his testament.

Conclusion and Discussion

In ancient Near Eastern societies, another method used by families without sons was a motrilocal type of marriage which means, taking an adopted son and let him marry an unmarried daughter (Paradise, 1987, p.5). Such cases are encountered in the adoption documents found in the Nuzi archives. (Alpman, 1981, p. 236). It is also known that similar practices were carried out in the Hittites and other Near Eastern civilizations. When generally accepted social dynamics of the ancient Near Eastern societies were evaluated, it can be seen that the woman, after marriage, settled in her husband's house and became a member of this family. However, in the case of antiyant- marriage, the opposite happens so, the man becomes a member of the woman's household and begins to live in this family (Marsman, 2003, p. 85). Documents shows that the situation was similar among the Hittites.

As a result of the evaluation of the sources, the legal infrastructures of adoption and in-law marriage in the Hittites were quite similar. In terms of the rights to ascend the throne, as a result of the evaluation of the documents, antiyant- marriage in the Telipinu edict is not a newly determined issue by King Telipinu as generally accepted in the literature but a traditional subject with social and legal roots.